

Csábító feladat volna Imre Sándor elmékedési irányának, az itt csak egész általánosságban vázolt művelődésfilozófiának részletes elemzése; kimutatása annak, milyen iránytmutató ösztönzéseket kaptunk elmélete felől a jövőendő Magyarországot felépíteni segítő és irányító művelődéspolitikai és gyakorlati nevelői munka számára. Elmulaszthatatlan kötelességünk volna arra is rámutatni, mit jelentett nevelői közvéleményünk alakítása szempontjából Társaságunk volt tiszteleti tagjának az egyesületi életben való tevékeny részvétele, különösként pedig az az egy-néhány esztendő — éppen az első világháború éveit —, amelyben folyóiratunkat szerkesztette. Célunk most azonban csak az lehetett, hogy rámutassunk arra, milyen veszteséget jelent számunkra, hogy ez a nagy alkotó egyéniség soraink közül éppen most, a nemzet jövője érdekében elvégzendő feladatok megsokasodása idején dőlt ki, s megláttassuk, milyen — jövőendő művelődéspolitikánkat irányító és gyakorlati nevelőmunkánkat megtermékenyítő — vezető gondolatokat foglal magában tanítása.

Tettamanti Béla.

KEMÉNY FERENC

1860—1944

Az emberiség legnemesebb eszményeiért hevülve, a tiszta humanizmus hirdetőjeként, e magasztos ideáloknak szakadatlan szolgálatában töltött hosszú élet után, buzgó, szorgalmas és fáradhatatlan munkálkodás során, pátriárkai életkorban, — s végül mégis mélységesen csalódva az emberiségben, mártírsorsot szenvedve, fájdalmas elmúlással hagyott itt bennünket 1944. november 21-ikén Kemény Ferenc, nyug. tankerületi főigazgató, a magyar pedagógusok nesztorja. Majdnem két emberöltőre terjedő tudós munkálkodása sokoldalú volt, a tudományos irodalom számos ágában fejtett ki nagyarányú tevékenységet, de munkássága mindenik részének alapszíne nevelői érdeklődése volt. A pedagógia gyakorlati, elméleti és történeti kérdései egyaránt megragadták figyelmét. Lassankint e tárgykörnek valóságos polihisztorává fejlődött (ha szabad e különben tágabb körű szót ilyen szűkített értelemben használnunk), — úgyhogy nagyobb és kisebb görgozatai, melyeknek száma idővel sok százra emelkedett s melyekben igen sok novumot is hozott a tudomány részére, együtt úgyszólván a pedagógia enciklopédiáját alkották. A régebb nevelői rendszerünk során elhanyagolt testi nevelésnek s az olimpiai gondolat nevelő hatásának problémái, az örök béke eszményének pedagógia vonatkozásai (mindezek nemzetközi viszonylatban is), különféle didaktikai kérdések, a modern nyelvek tanításának elmélete, a külföldi modern pedagógiai törekvések és kísérletek tanulmányozása, a magyar és külföldi nevelői elméletek és intézmények kölcsönhatásának és történelmi kapcsolatainak kutatása, mindezen tudományos törekvések mellett kitűnő nyelvi tankönyvek és segédkönyvek szerkesztése és még sok egyéb szolgáltatott tárgyat és anyagot gazdag irodalmi munkásságának. Ha a „pedagógia mindezenesé”-nek nevezzük, nem lekicsinyelni, hanem felmagasztalni kívánjuk őt és fél-százados érdemeit. Bár összefoglaló nagyobb munkák vagy pedagógiai monográfiák nem jelölik is pályáját, munkásságának fönt vázolt jellege tette őt alkalmassá arra, hogy a Magyar Paedagogiai Társaság kiadásában, illetőleg ennek aegise alatt, Fináczy Ernő és Kornis Gyula közreműködése mellett 1933-ban megjelent kétkötetes nagy Magyar Pedagógiai Lexikon szakavatott szerkesztője legyen s ilyen módon neveléstudományi irodalmunk egy régi nagy hiánya pótolassék. E sorok írója, mint a Magyar Paedagogiai Társaság azidőbeli titkára koronatanúja annak a lázas ütemben folytatott, odaadó munkának, melyet az elhunyt e feladat megoldásának szentelt s melynek eredményeként ma is haszonnal forgatjuk a pedagógia európai irodalmában méltán számottevő Magyar Pedagógiai Lexikont.

Kemény Ferenc egyébként a múlt század kilencvenes éveitől kezdődően a gyászos 1944-ik évig állandóan, különös szeretettel és ragaszkodással kereste föl gazdag tematikájú dolgozataival a Magyar Paedagógiát s ezért külön köszönet és hála illeti meg őt részünkről. Ezenkívül azonban az utóbbi felszázadnak alig van olyan magyar nevelésügyi folyóirata, melynek Kemény Ferenc munkatársa, ne lett volna s mindezek mellett francia, angol, német és svájci szaklapok is szívesen közölték dolgozatait, melyek mindenkor új és megkapó szempontokat vagy történeti adato-

kat tudtak érvényre juttatni a nevelésügy különféle kérdéseiben. Gazdag hazai munkássága és említett nemzetközi tudományos kapcsolatai szerezték meg neki a neveléstudomány kiváló magyar tudósainak (Fináczy Ernő, Kármán Mór, Schneller István, Kornis Gyula) és a külföldi jeleseknél (Pierre Coubertin, Eduard Spranger, Adolphe Ferrière, Ovide Decroly) tiszteletét, nagyrabecsülését és barátságát.

A Magyar Paedagogiai Társaság kezdettől fogva felfigyelt Kemény Ferenc munkásságára. Már 1903-ban rendes tagjává, 1935-ben pedig tiszteleti tagjává választotta őt, ki a Társaság anyagi ügyeinek számvizsgálójaként is évek hosszú során át részt vett a Társaság belső életében, főleg azonban mint szorgalmas felolvasó tűnt ki, gyakran jelenvén meg a Társaság felolvasó-asztalánál és tudományos vitáiban, úgyhogy e sorok írója méltán mondhatta róla legutolsó titkári jelentésében, hogy „nálánál buzgóbb tagja Társaságunknak és szorgalmasabb munkatársa folyóiratunknak sohasem volt s talán nem is lesz“. Kemény Ferenc emlékét kegyelettel őrzi a Magyar Paedagogiai Társaság és úgy érzi, hogy e rövid nekrológus nem róttá le teljes tiszteletét és háláját elhunyt kiváló tagja iránt. Munkásságának részletes és szakszerű méltatását mindenestre jövő feladataink közé kell sorolnunk.

Gyulai Ágost.